

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Cultura 11(3) 2019

ISSN 2083-7275

DOI 10.24917/20837275.11.3.12

Anna Svetlova

Uniwersytet Jagielloński

ORCID 0000-0002-9284-7852

Sprawozdanie z międzynarodowego seminarium naukowego *Nordic Metal Music Seminar, Kitee, Finlandia*

W dniach 11–12 lipca 2019 roku w mieście Kitee w Finlandii odbyła się pierwsza edycja międzynarodowego seminarium naukowego *Nordic Metal Music Seminar*. Organizatorami wydarzenia byli badacze reprezentujący różne krajowe oraz zagraniczne ośrodki naukowe: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (Polska) oraz ośrodek International Institute for Popular Culture Uniwersytetu w Turku (Finlandia). Patronat nad seminarium objęli także organizatorzy festiwalu muzycznego Kitee International Music and Art Festival.

Głównym celem seminarium było zwrócenie uwagi na problem opozycji pomiędzy światowym a lokalnym przemysłem metalowym na przykładzie Finlandii oraz krajów skandynawskich. Uczestnicy próbowali odpowiedzieć na pytanie o wpływ lokalnej specyfiki na przedstawicieli określonych obszarów geograficznych i kulturowych z perspektywy kulturoznawstwa, antropologii, muzykologii, socjologii oraz filmoznawstwa – biorąc pod uwagę zarówno ogólne tendencje, jak i twórczość poszczególnych artystów.

Seminarium rozpoczęło się od projekcji filmu dokumentalnego *A Heavy Metal Civilization. The History of Finnish Heavy Metal* autorstwa Cristiny Ornellas i Maili-Kaariny Rantanen (Finlandia – Brazylia, 2018). Następnie doktor Toni-Matti Karjalainen, kierownik ośrodka Modern Heavy Metal w Aalto University School of Business (Espoo, Finlandia), wygłosił wykład plenarny zatytułowany *Northern Narratives. Sounds of Origins*. Przedstawił w nim historię nordyckiej kultury metalowej (przede wszystkim fińskiej) od jej początków w latach osiemdziesiątych XX wieku do współczesności, śledząc przemianę jej statusu w społeczeństwie z mało znanej subkultury młodzieżowej w jeden z najważniejszych produktów marketingowych.

Drugi dzień w całości przeznaczono na referaty prelegentów. Magister Agnieszka Kiejziewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawiła analizę wybranych teledysków szwedzkiego zespołu Cult of Luna. Zdaniem badaczki ukazują one świadome wykorzystanie technik filmowych z różnych okresów historycznych. W połączeniu z tekstami piosenek, rytmem oraz innymi konwencjami gatunku wytwarza się specyficzny „kod filmowy”, który pozwala uzyskać pełną interpretację metalowych eksperymentów audiowizualnych. Przez pryzmat badań filmoznawczych analizował

podobny problem mgr Piotr Wajda z Uniwersytetu Gdańskiego. Doktorant zinterpretował wybrane teledyski islandzkiej formacji Sólstafir, wskazując na wyraźne inspiracje twórców filmami nordyckimi oraz narracjami znanymi z kultury popularnej oraz z historii.

Magister Annę Svetlovą reprezentującą Uniwersytet Jagielloński interesowała kwestia opozycji pomiędzy *sacrum* a *profanum* w działalności fińskiego projektu *Raskasta Joulua*, w którym muzycy metalowi z różnych zespołów wykonują „ciężkie” pod względem brzmieniowym covery najbardziej znanych kolęd w języku fińskim. Mogłoby się wydawać, że projekt ten został stworzony wyłącznie na bazie komercyjnych elementów Bożego Narodzenia, jednak wiele świątecznych motywów *sacrum* typowych dla fińskiej kultury narodowej zostaje tu zaprezentowanych na poziomie ikonicznym, a także podczas praktyk koncertowych. Magister Karolina Karbownik z Uniwersytetu Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie zaproponowała z kolei spojrzenie na świat fińskiej muzyki metalowej z perspektywy zewnętrznej, przedstawiając charakterystykę jej fandumu funkcjonującego w Polsce. Poprzez analizę badań jakościowych ukazała, jak tożsamości fanowskie mogą być powiązane z procesem interakcji słuchaczy; „poczucie wspólnoty” okazało się kluczową cechą fandumu muzycznego. Temat tożsamości fanowskich poruszyła także inna prelegentka Elise Nevala z Uniwersytetu w Oulu, która przedstawiła wyniki badań własnych nad grupą fanów fińskiej formacji Nightwish. Prelegentka skoncentrowała się przede wszystkim na relacjach zachodzących pomiędzy fanami oraz na wynikających z tego praktykach fanowskich i społecznych.

Ostatni panel rozpoczął się od dwóch referatów wygłoszonych online. Doktor Suzanne Strauss z University of Free State w Bloemfontein (Afryka Południowa) przeprowadziła muzykologiczną analizę utworu *Meadows of Heaven* zespołu Nightwish. Badaczkę interesował przede wszystkim krajobraz dźwiękowy utworu, który został zbudowany nie za pomocą elementów związanych z kulturą fińską (jak mógłby sugerować autobiograficzny charakter utworu), lecz przez wykorzystanie tradycyjnych irlandzkich instrumentów celtyckich i chóru. Krajobraz dźwiękowy zaciera tu granicę między przestrzenią a czasem, przez co obraz rodzinnego domu autora przestaje być konkretnym miejscem geograficznym (Kitee) i przyjmuje wymiar utopijny. Następnie mgr Lise Vigier z Uniwersytetu Caen Normandie we Francji zaprezentowała wyniki badań nad różnymi reprezentacjami Finlandii (fińskiego społeczeństwa, historii, kultury i przyrody) w fińskiej kulturze metalowej. Podkreślała przy tym, że rozumie heavy metal nie tyle jako podgatunek muzyki rockowej, ile jako korpus tekstów składający się z rozmaitych kreacji artystów – muzycznych, lirycznych i wizualnych.

Na zakończenie Dawid Kaszuba z Uniwersytetu Jagiellońskiego omówił zagadnienie gatunkowego eklektyzmu oraz lirycznej conceptualności w muzyce szwedzkiej formacji Opeth. Zespół, który u początku swej kariery utożsamiany był przede wszystkim z death metalem, nie rezygnując z ekstremalnego brzmienia, zdołał dokonać stylistycznej ewolucji, która przyczyniła się do jego komercyjnego sukcesu. Prelegent prześledził proces zmian estetycznych wypracowanych przez Opeth oraz wpływ, jaki miały one na kształtowanie wizerunku grupy w metalowym świecie,

biorąc pod uwagę również konceptualne i zanurzone w mitologii teksty utworów zespołu.

Wydarzenie miało charakter otwarty. W dyskusjach po każdym panelu uczestniczyli zarówno prelegenci, jak i obecni na sali wolni słuchacze. Dzięki temu, iż seminarium było współtworzone wraz z organizatorami Kitee International Music and Art Festival i zostało ono włączone do programu festiwalu – wśród publiczności znalazło się wielu wielbicieli nordyckiej muzyki metalowej, a także samych artystów. Międzynarodowy, interdyscyplinarny charakter wydarzenia pozwolił spojrzeć na poruszone zagadnienia badawcze z różnych perspektyw, wpłynął również na lepszą interakcję pomiędzy badaczami z różnorodnych ośrodków naukowych.